

Har kommunalt eller privat eierskap betydning for kvaliteten i norske barnehager?

Does Public or Private Ownership Affect Quality in Norwegian Kindergartens?

Anne Sigrid Haugset

PhD-stipendiat, Nord universitet

anne.s.haugset@nord.no

Sammendrag

Norske barnehager eies både av kommuner og av private virksomheter som kommersielle selskaper, menigheter, selvstendig næringsdrivende og lokale foreldre. Denne artikkelen er en oversikt over forskning i perioden 2008–2018 om forskjeller i barnehagekvalitet etter eierskap. Jeg tar for meg kvalitetsdimensjonene pedagogisk virksomhet, sosial og integrerende virksomhet og trygt barnetilsyn. 23 relevante arbeider er inkludert i oversikten, og i hovedsak er disse basert på spørreundersøkelser.

Jeg finner få forsøk på teoriutvikling om forskjeller etter eierskap i sektoren i de inkluderte bidragene. To tredjedeler av arbeidene dreier seg om barnehagen som pedagogisk virksomhet og viser små forskjeller etter eierskap. Det er gjort minst forskning på barnehagens sosiale funksjoner, men materialet antyder at kommunale barnehager vektlegger dette mest. Synliggjøringsstrategier på områder der også allmennheten kan vurdere kvalitet, er tydeligst blant privateide barnehager. Forskjeller etter eierskap er små, men samsvarer med forventninger basert på institusjonell logikk hos eieren, og hvor synlige ulike kvaliteter ved barnehagen er. Artikkelen peker på behov for mer finkornede analytiske eierkategorier enn dikotomien kommunal–privat. Det reises dessuten spørsmål om hvordan institusjonene i barnehagesektoren faktisk skaper likhet på tvers av eierskap.

Nøkkelord

barnehageeierskap, forskningsoversikt, offentlig–privat samarbeid

Abstract

Norwegian kindergartens are owned both by local government and by private organizations like enterprises, churches, and local parents' associations. This is a scoping study of quality differences due to ownership in kindergartens in Norway. I investigate differences in the kindergartens' pedagogical, social and integrative and childcare functions. The review includes 23 papers published between 2008–2018.

I find few attempts to build theory on quality differences due to ownership. Two thirds of the papers deal with the kindergarten as a pedagogical undertaking and show small differences between public and private kindergartens. The kindergartens' social and integrative functions have received the least research attention, but publicly owned kindergartens seem to pay more attention to this quality dimension. Private kindergartens deploy more visualization strategies to show their qualities. The differences due to ownership are small, but they do correspond to my expectations based on the institutional logics of the owners and the visibility of the kindergartens' qualities in question. The article requests more research on ownership based differences and makes a claim for more refined categories to describe different kindergarten owners. It also points to a need to study and understand how institutions make kindergartens similar despite different ownerships.

Keywords

kindergarten ownership, scoping study, public–private partnership, ECEC

Innledning

Norske barnehager eies både av kommuner og av private virksomheter som kommersielle selskaper, menigheter, selvstendig næringsdrivende og lokale foreldre. Den norske barnehagen startet som en i hovedsak privat tjeneste for et lite mindretall, og fra cirka 1970 er den gradvis bygd ut og integrert i velferdsstaten (Haug, 2014; Korsvold, 2005). Barnehagen er i dag en universell, rettighetsfestet velferdstjeneste som arrangeres og i stor grad finansieres av det offentlige, men der private virksomheter står for om lag halvparten av plassene som tilbys (Børhaug, 2018a). Barnehageeiere har fått tydeliggjort sitt ansvar og tildeles en mer aktiv og integrert rolle i sektoren i nyere styringsdokumenter (Kunnskapsdepartementet, 2017; Utdanningsdirektoratet, 2017). Samtidig har ambisiøse politiske mål om et likeverdig barnehagetilbud av høy kvalitet til alle barn gitt stor oppmerksomhet på kvalitetsforskjeller i barnehagene (Kunnskapsdepartementet, 2016). I denne konteksten er det viktig å identifisere og forstå eventuelle forskjeller som kan knyttes til ulikt eierskap, for hele bredden av barnehagens funksjon som velferdstjeneste. Denne artikkelen har som formål å gi en oversikt over nyere forskning om forskjeller mellom kommunale og privateide barnehager i Norge når det gjelder barnehagen som pedagogisk virksomhet, som sosial og integrerende virksomhet og som trygt barnetilsyn.

Kommuner og private eierorganisasjoner har ulike ansvarsområder og preges av ulike institusjonelle ordener (Thornton, Ocasio & Lounsbury, 2012, s. 73). Kommunene har et bredt ansvar for velferd og deltakelse i samfunnet, der barnehagen er en del av velferdstilbudet på oppvekstområdet. Flertallet av kommunale og private barnehageeiere eier relativt få barnehager, men de få, store eierne rår over en betydelig andel av barnehagene (Børhaug, 2018b). Private barnehageeiere er en svært mangfoldig kategori med store og små eiere som kan ha ideelle, pragmatiske eller kommersielle formål med driften (ibid., s. 120). Det er rimelig å anta at man kan finne ulikheter i barnehagene basert på eiers formål med driften, så vel som etter størrelsen på eiers barnehageportefølje. I forvaltningen av barnehagesektoren benytter en imidlertid bare eierkategoriene kommunal og privat, og vi vet lite om hvor mange henholdsvis ideelle, pragmatiske og kommersielle private barnehager som finnes.

Haug (2014) karakteriserer forholdet mellom myndigheter og private barnehager som et «public-private partnership», det vil si en løpende, ikke kontraktsbasert samproduksjon der også den private partneren deltar i beslutninger og deler risiko (Forrer, Kee, Newcomer & Boyer, 2010). Innenfor lovverket kan barnehageeierne påvirke blant annet innhold og læringsformer, økonomiske prioriteringer (Børhaug, 2016), verdiforankring (Hovdelien, 2013) og opptakskriterier (barnehagelova § 7). Ut over barnehageloven med forskrifter er myndighetene henvist til bruk av ulike myke styringsstrategier overfor private barnehager for å sikre kvalitet og likeverdighet i barnehagetilbudet (Haugset, Osmundsen, Caspersen, Haugum & Ljunggren, 2016; Ljunggren, Moen, Seland, Naper, Fagerholt, Leirset & Gotvassli, 2017). Også barnehagelærerprofesjonens stillingsmonopol er en integrerende faktor i sektoren (Børhaug, 2018b; Korsvold, 2005), men eierne har likevel et handlingsrom som kan tenkes å slå ut i systematiske forskjeller.

Temaet er også aktuelt fordi nye typer eierorganisasjoner med store styringsressurser, mange barnehager i porteføljen og kommersielt formål har skapt politisk debatt om «velferdsprofitører» (Herning, 2015). I internasjonale faglige debatter om konsekvenser av privatisering av velferdstjenester pekes det på behov for mer kunnskap om kvalitetsforskjeller (Petersen, Hjelmar & Vrangbæk, 2018). Forholdet mellom kommersielle og ideelle private tilbydere av velferdstjenester i de nordiske landene diskuteres blant annet her i *Tidsskrift for velferdsforskning* (Sivesind, 2018; Sivesind & Saglie, 2017). Med denne artikkelen ønsker jeg å legge et grunnlag for forståelse av og videre forskning på forskjeller mellom barnehager

med ulike eiere. Først utvikles et analyserammeverk. Dette tar utgangspunkt i bredden i mål og funksjoner som barnehagen er tillagt, i ulike kvalitetsdimensjoners synlighet og vurderbarhet og i egenskaper ved eierorganisasjonene. Etter å ha gjort rede for forskningsmetoden presenterer jeg funn knyttet til barnehagen som henholdsvis pedagogisk virksomhet, sosial og integrerende virksomhet og trygt barnetilsyn. Disse funnene drøftes, og konklusjoner om videre forskningsbehov trekkes i lys av analyserammeverket.

Analyserammeverk: Kvalitetsdimensjoner, konkurranse og transparens

Rammeverket som benyttes i denne analysen (Booth, Sutton & Papaioannou, 2016), bygger på funksjoner som barnehagen er tillagt (Utdanningsdirektoratet, 2017), og synliggjør tre ulike kvalitetsdimensjoner. De tre funksjonene overlapper delvis med tidligere kategoriseringer (Børhaug, Helgøy, Homme, Lotsberg & Ludvigsen, 2011; Hanspers & Mørk, 2011; Haug, 2014) og har vært ulikt vektlagt av ulike interessenter til ulike tider (Haug, 2014; Korsvold, 2005; Skjæveland, 2016):

- **Pedagogisk virksomhet**, både som utvikling av barnets personlige og sosiale kompetanse, skoleforberedelse og investering i framtidens kunnskapsfunn.
- **Sosial utjevning og integrering** gjennom inkludering av utsatte grupper og prioritering av barn med spesielle behov.
- **Barnetilsyn og service**, som oppleves trygt og godt tilpasset til familiens behov, og som muliggjør deltakelse i arbeidslivet.

Barnehagekvalitet er et komplekst konsept som oppfattes og tolkes ulikt, både av ulike aktører (Hunkin, 2017) og til ulike tider. Barnehagen balanserte lenge mellom pedagogenes ønske om å gi et utviklende pedagogisk tilbud til alle barn og politikernes syn på barnehagen som sosialhjelp til utsatte familier (Korsvold, 2005). Økt likestilling mellom kjønnene, kvinners inntog på arbeidsmarkedet og sterk økning i behovet for arbeidskraft på 70-tallet gjorde også trygt tilsyn med arbeidende foreldres barn til en viktig kvalitet ved barnehagen (Haug, 2014; Korsvold, 2005). I dag er både norsk og internasjonal diskurs om barnehagekvalitet rammet inn av institusjonaliserte forestillinger om barnehagen som investering i framtidens kunnskapsfunn (Paananen, Kumpulainen & Lipponen, 2015; Vannebo & Gotvassli, 2018). Dette har gitt en sterk vektlegging av læring og barnehagen som læringsarena og pedagogisk virksomhet (Nygård, 2015; Skjæveland, 2016). Barnehagen har imidlertid fortsatt tilsyns-, sosialt utjevning og integrerende funksjoner (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 11), og jeg vil derfor vise til oppfyllelse av alle de tre funksjonene som kvalitetsdimensjoner ved barnehagene. Innenfor hver av disse dimensjonene kan en snakke om henholdsvis struktur-, prosess-/innholds- og resultatkvalitet (Sommersel, Vestergaard & Larsen, 2013). Mens strukturer som for eksempel bemanning, arbeidsrutiner og fysiske fasiliteter er konkrete og målbare, er det krevende å måle og vurdere komplekse pedagogiske og sosiale prosesser som involverer både ansatte, barn og foreldre. Prosesskvaliteten påvirkes av strukturkvaliteten, men har mer direkte innvirkning på barna. Resultatkvalitet dreier seg om effekter av barnehagen for barn, familier og samfunnet (Sommersel mfl., 2013).

Full barnehagedekning og fritt brukervalg har i en del kommuner skapt en konkurransesituasjon som påvirker både kommunale og private barnehager (Børhaug & Lotsberg, 2012). Markedsmekanismer kan gi forskjeller dersom ulike typer eiere vektlegger ulike kvalitetsdimensjoner. Kommersielle barnehageeiere kan ha økonomiske incentiver til å senke kvaliteten på områder som ikke er observerbare for kundene, det vil si foreldrene (Morris, 1999). Spesielt foreldre med lav utdanning strever med å gjøre kvalifiserte vurderinger av hvor god

barnehagen er (Hanspers & Mørk, 2011, s. 61). Det kreves både tilstedeværelse i barnehagen og et faglig blikk for å vurdere kvaliteten på den pedagogiske virksomheten. Barnehagelærernes profesjonsmonopol jevner ut forskjeller mellom ulike eierskap, og i det rådende investeringsparadigmet i utdanningssektoren (Nygård, 2015) er også styringsfokuset på det pedagogiske området. Derfor forventer jeg små forskjeller mellom private og kommunale barnehager her.

Mens den pedagogiske virksomheten begrenser seg til det som skjer i barnehagen, har barnehagen som sosial og integrerende institusjon grenseflater til flere andre velferdsinstanser for barn og familie. Kvalitet på dette området er ikke synlig for andre enn de relativt få som berøres, eller for aktører med evne til å se effekter i et sosialt, helhetlig samfunns-perspektiv. Kommunen som barnehageeier har gjennom sitt brede velferdsansvar et bedre utgangspunkt for å prioritere denne dimensjonen ved barnehagene. Barnehagens tilsynsfunksjon kan sees som en form for service overfor familien og er konkret, observerbar og lett å vurdere på områder som åpningstider, voksentetthet, sikring av lekeplasser, hygiene og skriftlige rutiner for forebygging og håndtering av uhell og ulykker. Dette gjør at forholdene ligger godt til rette for konkurranse på dette området, og land som vektlegger denne funksjonen, har ofte høy andel kommersielle barnehager (Lloyd & Penn, 2014). Jeg forventer derfor at private barnehager legger mer vekt på denne dimensjonen. Tabell 1 oppsummerer analyserammeverket.

Tabell 1: Analyserammeverket og forventede funn i forskningsgjennomgangen.

	Pedagogisk virksomhet	Sosial og integrerende virksomhet	Trygt barnetilsyn
Særtrekk	Barnehagens egen kjernevirksomhet	Grenseflater til andre velferdsinstanser	Grenseflate mot kundene
Aktører som observerer og vurderer kvaliteten	Profesjonen, barnehagemyndighet, eier	Kommunal eier, barnehagemyndighet, profesjonen	Foreldre, profesjonen, barnehagemyndighet, eier, allmennheten
Institusjonell logikk	Pedagogisk profesjonell	Velferdsorientert	Markedsorientert
Forventede funn	Små forskjeller	Vektlegges mest av kommunale barnehager	Vektlegges mest av private barnehager

Metode

Jeg har gjort en forskningsgjennomgang som i store trekk følger framgangsmåten til en scoping-oversikt (Arksey & O'Malley, 2005). De inkluderte arbeidene har bredde både i tema, studiedesign og publikasjonskanaler (Levac, Colquhoun & O'Brien, 2010). Jeg har gjort systematiske søk etter forskning publisert i perioden januar 2008–april 2018, som undersøker forskjeller mellom norske barnehager med ulike eiere. Perioden er valgt fordi jeg ønsker en oversikt over ny forskning på et felt der det har vært store endringer de siste ti årene (Skjæveland, 2016). Følgende søk og gjennomganger er gjort:

- Gjennomgang av samtlige publikasjoner kategorisert med «Norge» i forskningsdatabasen NB-ECEC¹ for perioden 2008–2016²

1. Nordic Base of Early Childhood Education and Care, se www.nb-ecec.org.

2. Pr. april 2018 var årgangen 2016 den siste som var lagt til i NB-ECEC.

- Søk i biblioteksdatabase Oria og i Open Access-basen NORA i perioden 2008–april 2018 på følgende termer:
 - Barnehageeierskap/barnehage eierskap
 - Barnehageeier
 - Private barnehager
 - Norway ECEC public–private partnership
 - Norway ECEC private
 - Norwegian kindergarten public private
- Gjennomgang av tidsskriftet *Nordisk barnehageforskning* (2008–april 2018) og *Tidsskrift for pedagogikk og kritikk* (2015³–april 2018)

I tillegg har jeg gjort en gjennomgang av vitenskapelige publiseringer fra to forskningsprosjekter som jeg vurderer som relevante. Prosjektet «Ledelse for læring: utfordringer i norske barnehager» (2012–2018) er inkludert fordi det viser oppmerksomhet til barnehageeiers rolle. «Better provision for Norway's children in ECEC: A study of children's wellbeing and development in ECEC, and new tool for Quality Evaluation» (2012–2018) er inkludert fordi det tilpasser og anvender et internasjonalt måleverktøy for barnehagekvalitet. Relevante artikler fra referanselistene i disse artiklene ble også inkludert. For å bli inkludert måtte studiene være empiriske undersøkelser av norske barnehager. Funnene måtte skille mellom barnehager med ulike typer eiere, uten at dette behøvde å være primærfokus i studien. Vurderingen for inklusjon ble basert på tittel, sammendrag og søk i fulltekstdokumenter ved behov.

De 19 arbeidene som ble inkludert på bakgrunn av denne søkestrategien, har en kvantitativ tilnærming⁴, men ofte i kombinasjon med andre datatyper. De er med ett unntak (Backe-Hansen, 2009) fagfellevurdert enten før publisering eller i forbindelse med inntak i NB-ECEC-basen.

I tillegg er fire rapporter fra årlige rundspøringer i barnehagesektoren inkludert (Fagerholt, Naper, Sivertsen, Haugset, Nilsen & Stene, 2018; Haugset, Nilsen & Haugum, 2015; Naper, Haugum, Nilsen, Sivertsen, Stene & Ekman, 2017; Sivertsen, Haugum, Haugset, Carlsson, Nilsen & Nossun, 2015) til tross for at de ikke er i NB-ECEC. NB-ECEC avviser en stor andel av publikasjonene etter en systematisk kvalitetsvurdering (Bondebjerg, Jenssen, Jusufbegovic & Vestergaard, 2018). I rundspøringsrapportene gjøres systematiske og statistisk generaliserbare sammenligninger mellom kommunale og private barnehager på en rekke tema. De mangler imidlertid klart definerte forskningsspørsmål, forankring i forskningsfeltet og drøfting av måleinstrumentenes validitet, jamfør kvalitetskriterier⁵ som NB-ECEC opererer med. Jeg har likevel valgt å inkludere dem fordi målet med denne forskningsoversikten er en bred oversikt som kan danne utgangspunkt for videre forskning.

I alt omfatter forskningsgjennomgangen 23 arbeider: elleve forskningsrapporter, syv artikler i antologier, fire artikler i tidsskrifter og én forskningsbasert lærebok. Flere av bidragene, spesielt forskningsrapportene, har innhold og funn som gjør at de er plassert i mer enn én av kvalitetsdimensjonene.

3. Tidsskriftet ga ut sin første årgang i 2015.

4. Et unntak er (Sando, Lundheim, Sandseter & Pareliussen, 2014), som er basert på et kvalitativt materiale. Denne er imidlertid en utdypende oppfølging av en spørreundersøkelse (Sandseter, Sando, Pareliussen & Egset, 2013) som også er inkludert i analysen.

5. Notat om forskningskvalitet på NB-ECECs nettsider: https://www.nb-ecec.org/notat_om_forskningskvalitet_for_dansk_clearinghouse_for_uddannelsesforskning-4.pdf (lesedato 3. januar 2018).

Konsekvenser for barnehagen som pedagogisk virksomhet

16 arbeider tar for seg eierskap og barnehagen som pedagogisk virksomhet (tabell 2).

Tabell 2: Arbeider om konsekvenser av eierskap for barnehagen som pedagogisk virksomhet. Arbeidene merket med * har utfyllende kvalitative data i tillegg til kvantitativ data.

Forfatter og årstall	Type arbeid
(Østrem, Bjar. Føsker, Hogsnes, Jansen, Nordtømme & Tholin, 2009)*	Rapport i NB-ECEC
(Winsvold & Gulbrandsen, 2009)	Rapport i NB-ECEC
(Børhaug mfl., 2011)*	Forskningsbasert lærebok
(Børhaug & Lotsberg, 2012)	Artikkel i tidsskrift
(Gulbrandsen & Eliassen, 2013)	Rapport i NB-ECEC
(Haugset mfl., 2015)	Rapport
(Sivertsen mfl., 2015)	Rapport
(Moen, 2016)	Artikkel i antologi
(Moen & Gotvassli, 2016)*	Artikkel i antologi
(Moen, 2017)*	Artikkel i tidsskrift
(Naper mfl., 2017)	Rapport
(Bjørnstad & Os, 2018)	Artikkel i tidsskrift
(Fagerholt mfl., 2018)	Rapport
(Moen, 2018a)	Artikkel i antologi
(Moen, 2018b) ^{6*}	Artikkel i antologi
(Moen & Gotvassli, 2018) ^{7*}	Artikkel i antologi

Bjørnstad og Os (2018) benytter et veletablert, internasjonalt måleverktøy⁸ i sin analyse av kvalitet for de yngste barna i barnehagen. Måleverktøyet gir en totalvurdering av kvaliteten på barnas lærings- og utviklingsmiljøer, basert på observasjoner av rom og møblering, stell og omsorg, verbal kommunikasjon med barna, aktiviteter, interaksjon og organisering av barnehagedagen. Metodisk skiller denne studien seg dermed fra de øvrige arbeidene, som i hovedsak er basert på spørreundersøkelser til barnehagestyrere og registerdata. Funnene viser ingen systematiske forskjeller mellom kommunale og private barnehager (ibid., 2018, s. 123). Også andre finner små forskjeller etter eierskap i pedagogtetthet, kompetansenivå, stabilitet i personalet og opplæringstiltak for ansatte, og forskjellene i strukturell kvalitet etter eierskap har blitt mindre i perioden 2002–2012 (Gulbrandsen & Eliassen, 2013). I 2009 gjorde kommunale barnehager klart mer for å forberede og lette overgangen mellom barnehage og skole (Winsvold & Gulbrandsen, 2009), men få år senere har spesielt store private barnehager tettet dette gapet (Gulbrandsen & Eliassen, 2013). Det jobbes med skoleforberedelser uavhengig av eierskap, men samarbeidsrutiner, møteplasser og felles planer med skolen er fortsatt litt mer vanlig i kommunale barnehager (Børhaug mfl., 2011; Sivertsen mfl., 2015).

6. Bygger på det samme empiriske materialet som (Moen, 2016).

7. Bygger på det samme empiriske materialet som (Moen & Gotvassli, 2016).

8. Infant/Toddler Environment Rating Scales – Revised Edition.

Det er små forskjeller etter eierskap i de pedagogiske arbeidsmåtene i barnehagene (Fagerholt mfl., 2018; Haugset mfl., 2015; Sivertsen mfl., 2015). Å arbeide mye med alle fagområdene i rammeplanen er vanligst i store, private barnehager (Gulbrandsen & Eliassen, 2013). Kommunale barnehager benytter seg mer av nasjonale læringscenter (Naper mfl., 2017) og legger mer vekt på språkkompetanse, mens de private prioriterer lek, omsorg, barnehagen som kulturarena, praktisk-estetiske fag, natur, etikk og nærmiljø noe høyere (Børhaug mfl., 2011; Gulbrandsen & Eliassen, 2013; Sivertsen mfl., 2015; Winsvold & Gulbrandsen, 2009; Østrem mfl., 2009). Vektleggingen av «populære» områder kan bety at private barnehager er mer opptatt av profilering (Børhaug mfl., 2011; Børhaug & Lotsberg, 2012).

Store kommuner og store private eiere har høyest forventninger om at barnehagen skal vektlegge barns læring, mens religiøse eierorganisasjoner har lavest forventninger (Moen, 2016, 2018b). Kommunale barnehagestyrere opplever mer uenighet med eierne (Moen & Gotvassli, 2016) og med skolen (Moen, 2017) om læringssyn. For private barnehager er uenigheten størst når eieren er en privat bedrift/organisasjon, og minst når eieren er en religiøs organisasjon. Dette kan handle om størrelse og styringskapasitet og at kommunene har mer komplekse mål for sin virksomhet enn private barnehageeiere (Moen & Gotvassli, 2018).

Konsekvenser for barnehagen som sosial og integrerende virksomhet

Ni arbeider, i hovedsak rapporter, kaster lys over forskjeller etter eierskap relatert til barnehagen som sosial og integrerende virksomhet (tabell 3).

Tabell 3: Arbeider om konsekvenser av eierskap for barnehagen som sosial og integrerende virksomhet. Arbeidene merket med * har utfyllende kvalitative data i tillegg til kvantitative data.

Forfatter og årstall	Type arbeid
(Winsvold & Gulbrandsen, 2009)	Rapport i NC-ECEC
(Backe-Hansen, 2009)*	Rapport
(Børhaug mfl., 2011)*	Forskningsbasert lærebok
(Børhaug & Lotsberg, 2012)	Artikkel i tidsskrift
(Sivertsen mfl., 2015)	Rapport
(Haugset mfl., 2015)	Rapport
(Wendelborg mfl., 2015)*	Rapport i NB-ECEC
(Haugset, 2016)*	Artikkel i tidsskrift
(Naper mfl., 2017)	Rapport

Kommunale barnehager har mer kontakt og samarbeid med andre kommunale instanser som for eksempel barnevern og helsestasjon enn de private (Børhaug & Lotsberg, 2012; Haugset mfl., 2015; Winsvold & Gulbrandsen, 2009). Dette kan handle om «at de kommunale er bundet til ansvar for barn med særlige behov, som en del av det kommunale systemet» (Børhaug & Lotsberg, 2012, s. 39), eller om kommunale anstrengelser for å bygge bro over tjenesteområder (Børhaug mfl., 2011, s. 159). De kommunale styrerne vurderer også dette samarbeidet mer positivt enn de private (Børhaug mfl., 2011, s. 207). Kommunale barnehager sender flere bekymringsmeldinger til barnevernet enn private (Backe-Hansen, 2009; Børhaug mfl., 2011; Naper mfl., 2017). Skriftlige rutiner rundt bekymringsmelding

er derimot vanligst i private barnehager (Backe-Hansen, 2009). Lite kunnskap om og dialog med barnevernet oppleves som et større hinder for å melde bekymring i private barnehager enn i kommunale (Haugset mfl., 2015, s. 54).

Barn med nedsatt funksjonsevne og behov for spesialpedagogisk hjelp (Wendelborg, Caspersen, Kittelsaa, Svendsen, Haugset, Kongsvik & Reiling, 2015), minoritetsspråklige barn (Haugset mfl., 2015; Winsvold & Gulbrandsen, 2009) og barn som har fått barnehageplass som et barnevernstiltak (Backe-Hansen, 2009), er overrepresentert i kommunale barnehager. Barn med nedsatt funksjonsevne og barn med vedtak fra barnevernet har lovfestet rett til prioritering ved opptak. Kommunale barnehager prioriterer disse barna i litt større grad også utenfor egen opptakskrets, men forskjellene er små (Sivertsen mfl., 2015). I private barnehager får barn med særskilte behov i snitt tildelt færre assistenttimer, og de møter et noe smalere tiltaksspekter enn i kommunale barnehager. Foreldrene er imidlertid like fornøyde her som i kommunale barnehager (Wendelborg mfl., 2015). Kommunale barnehager tar i større grad hensyn til barn av eneforsørgere, minoritetsspråklige barn og familier med ekstraordinære belastninger i hjemmet i opptaksrutinene sine. Private barnehager prioriterer kjønns- og alderssammensetning i barnegruppa og ansattes egne barn høyere enn de kommunale. Private barnehager opplever at de har en viss frihet til å velge barn, og majoriteten er tilfreds med dagens regulering av opptaket (Sivertsen mfl., 2015). Kommunale åpne barnehager arbeider mer aktivt enn private for å rekruttere barn til ordinær barnehageplass (Haugset, 2016).

Konsekvenser for barnehagen som trygt barnetilsyn

Elleve forskningsbidrag berører forhold rundt barnehagen som trygt barnetilsyn (tabell 4).

Tabell 4: Arbeider om konsekvenser av eierskap for barnehagen som barnetilsyn. Arbeidene merket med * har utfyllende kvalitative data i tillegg til kvantitative data.

Forfatter og årstall	Type arbeid
(Winsvold & Gulbrandsen, 2009)	Rapport i NB-ECEC
(Børhaug mfl., 2011)*	Forskningsbasert lærebok
(Børhaug & Lotsberg, 2012)	Artikkel i tidsskrift
(Sandseter mfl., 2013)	Rapport i NB-ECEC
(Sando mfl., 2014) ^{9*}	Rapport i NB-ECEC
(Sivertsen mfl., 2015)	Rapport
(Christensen & Lindén, 2017)	Artikkel i antologi
(Lindén, Fladmoe & Christensen, 2017)	Artikkel i antologi
(Naper mfl., 2017)	Rapport
(Bjørnstad & Os, 2018)	Artikkel i tidsskrift
(Fagerholt mfl., 2018)	Rapport

Bjørnstad og Os (2018, s. 118) finner forbedringspotensial når det gjelder barnehagenes hygiene, sikkerhet og utstyr til lek, men ingen systematiske forskjeller mellom kommunale og private barnehager på dette området. Økt oppmerksomhet på sikkerhet i samfunnet

9. Basert på kvalitative data, men er en utdyping av (Sandseter mfl., 2013).

synes å virke på tvers av eierskap, og det er små forskjeller i sikkerhetsopplæring og i registrering av skader og uhell (Sandseter mfl., 2013). Ulykker og skader i private barnehager forstås som et eieransvar og rapporteres sjelden til kommunen (Sando mfl., 2014). Arbeidet med beredskap mot alvorlige hendelser og med å oppdage, forebygge og stanse mobbing er likt i kommunale og private barnehager (Fagerholt mfl., 2018). Styrere i private barnehager føler seg litt mer sikre på at sikkerheten er godt ivaretatt i barnehagen, men forskjellene er små (Sandseter mfl., 2013). Det rapporteres om noe mer mobbing i kommunale enn i private barnehager (Winsvold & Gulbrandsen, 2009, s. 84). Flere private enn kommunale barnehager har etablert skriftlige rutiner for hygiene og renhold, forebygging av overgrep (Naper mfl., 2017), hente- og bringesituasjonen og konflikthåndtering (Børhaug & Lotsberg, 2012). At private barnehager er mer opptatt av å gjøre rutinene sine skriftlige, tolkes som et ønske om å bygge tillit gjennom synliggjøring av kvalitet (ibid.). Tiden pr. dag når hele personalet er til stede på avdelingene, er i snitt lengre for private enn for kommunale barnehager og lengst i små, private barnehager (Sivertsen mfl., 2015). Styrer i store og mellomstore private barnehager er mest fornøyd med budsjetter, ansatte og fysiske fasiliteter i barnehagen (Winsvold & Gulbrandsen, 2009). For fysiske fasiliteter betyr imidlertid størrelse mer enn eierskap, og forskjellen mellom kommunale og private barnehager minker (Fagerholt mfl., 2018; Winsvold & Gulbrandsen, 2009).

I perioden 2002–2008 utviklet små og mellomstore private barnehager seg til å bli bedre enn kommunale på rutiner for kontakt og informasjon til foreldrene, mens store barnehager er like uavhengig av eierskap (Winsvold & Gulbrandsen, 2009, s. 58). Foreldreundersøkelser brukes i cirka 85 prosent av både kommunale og private barnehager (Haugset mfl., 2015). Norske foreldre er generelt svært tilfreds med barnehagetilbudet og mest tilfreds i private barnehager. Tilfredsheten henger sammen med hvor fornøyd foreldrene er med ratioen barn–voksne i barnehagen, og hvorvidt de opplever personalet som imøtekommende (Christensen & Lindén, 2017). Lindén, Fladmoe og Christensens (2017) bidrag er unikt i sin inndeling av private barnehager i kommersielle/ikke-kommersielle foretak og viser at foreldretilfredsheten er høyest i barnehager eid av kommersielle organisasjoner. Foreldrene i ikke-kommersielle, private barnehager er derimot litt mindre fornøyd enn i kommunale barnehager.

Profilering av barnehagen benyttes som markedsstrategi både i kommunale og private barnehager, men samtidig er profilering og «foreldrefrieri» innrammet av strenge, sektorvide institusjonelle standarder (Børhaug & Lotsberg, 2012). En del profileringstiltak er «slike som kan bidra til å avhjelpe foreldre i en travel hverdag» (Børhaug mfl., 2011, s. 187). For eksempel er servering av ferdiglagede sunne måltider i stedet for matpakke mest vanlig i private, større barnehager (Fagerholt mfl., 2018).

Drøfting og analyse

De fleste bidragene i analysen baserer seg på at nøkkelinformanter vurderer ulike forhold ved barnehagen som svar på spørsmål med faste svarkategorier. Det er krevende å fange opp kvaliteten på prosesser i barnehagen med slike design. Forskeren er ofte henvist til å spørre om definerbare kategorier som utbredelse av konkrete arbeidsformer som samhandlingspraksiser med barnevernet (Backe-Hansen, 2009; Winsvold & Gulbrandsen, 2009) og skolen (Sivertsen mfl., 2015), pedagogiske arbeidsmåter (Fagerholt mfl., 2018; Haugset mfl., 2015) og skriftlige rutiner (Børhaug & Lotsberg, 2012). Bare ett bidrag bygger på et etablert og validert måleinstrument for barnehagekvalitet (Bjørnestad & Os, 2018), og her finner man ingen forskjeller mellom kommunale og private barnehager.

En svakhet ved mange av studiene er at eierskap kun kategoriseres som privat eller kommunal. Jeg ser et behov for mer finkornede kategorier, spesielt for ulike typer private eiere. De som har gjort inndelinger etter egenskaper ved eierorganisasjonen som størrelse, religiøs tilknytning (Moen, 2016, 2018b; Moen & Gotvassli, 2016) og kommersielt eller ikke-kommersielt formål (Lindén mfl., 2017), gjør interessante funn. Lindén med flere (2017, s. 270) presenterer surveydata som skiller mellom kommersielle og ikke-kommersielle private barnehager i Norge, men det er ikke mulig å lese ut av artikkelen hvordan dette skillet er operasjonalisert. Det er flere utfordringer med å kategorisere eiere som kommersielle eller ideelle. Kategoriene er ikke nødvendigvis entydige fordi det også finnes foretak med blandet formål (Bekkelund, 2018, s. 78). Spennet fra lokale enmannsforetak til nasjonale barnehagekjeder basert på utenlandsk aksjekapital vil dessuten gi enorm variasjon internt hos kommersielle barnehageeiere (Børhaug, 2018b, s. 120). Sannsynligvis ligger det spennende analytiske kategorier i kombinasjonen av eiers størrelse og tilgang på ressurser og henholdsvis ideell, pragmatisk eller kommersiell innretning.

Beskjeden teoriutvikling

Av de 23 inkluderte arbeidene tar 16 for seg barnehagens pedagogiske virksomhet. Majoriteten av disse arbeidene er vitenskapelige publiseringer, der funn om forskjeller er satt inn i en teoretisk kontekst om læring og barnehageledelse (Børhaug mfl., 2011; Moen, 2016, 2017; Moen & Gotvassli, 2018), måling av barnehagekvalitet (Bjørnstad & Os, 2018) og konkurranse mellom barnehager (Børhaug & Lotsberg, 2012). Barnehagen som barnetilsyn kobles til forskning på konkurranse og brukertilfredshet i ulike typer virksomheter (ibid.; Christensen & Lindén, 2017; Lindén mfl., 2017). Barnehagens funksjon som sosial virksomhet behandles i ni arbeider, og disse er i hovedsak rapporter der teoretisk drøfting har liten plass. Jeg argumenterte innledningsvis for at det er i barnehagen som sosial virksomhet og trygt barnetilsyn at vi kan forvente størst forskjeller etter eierskap. Det synes likevel å være gjort få forsøk på å sette disse forskjellene i en teoretisk kontekst. Analyserammeverket som ble presentert innledningsvis (tabell 1), er et verktøy for å studere og teoretisere rundt forskjeller etter eierskap på tvers av barnehagens ulike funksjoner og kvalitetsdimensjoner. I det følgende avsnittet drøfter jeg funnene i de inkluderte bidragene med utgangspunkt i analyserammeverket.

Små forskjeller, men på forventede områder

Jeg finner gjennomgående små forskjeller mellom kommunale og private barnehager, spesielt for barnehagen som pedagogisk virksomhet. Som påpekt ovenfor kan dette bero på at dikotomien kommunal–privat forenkler virkeligheten og maskerer interne forskjeller i kategoriene. Men det kan også tyde på at en lykkes godt med standardisering og styring av barnehagesektoren (Jacobsen & Vollset, 2012), herunder barnehagelærernes profesjonsmonopol, og med å integrere alle barnehager i dette systemet (Børhaug & Lotsberg, 2012). Mye av materialet baserer seg på spørring om strukturkvalitet og arbeidsmåter. Å kunne vise til struktur og arbeidsmåter synliggjør omtanke for kvaliteter som ikke er målbare, og gir både private og kommunale barnehager legitimitet overfor myndighetene. Private barnehager prioriterer imidlertid kulturelle og praktisk-estetiske fagområder som er mer gjenkjennbare, populære og kommuniserbare også utenfor profesjonsfelleskapet. Det kan tolkes som et forsøk på å gjøre også den pedagogiske virksomheten synlig og vurderbar, noe Børhaug og Lotsberg (ibid.) ser i sammenheng med profilering i et marked.

Forskjellene jeg finner, synes å være tydeligst for barnehagen som sosial og integrerende virksomhet. Kommunale barnehager har en mer sosial opptakspraksis, tar mer ansvar for

barn med særskilte utfordringer og samarbeider tettere med resten av oppvekstfeltet. Dette er ikke uventet, da denne funksjonen er sterkt forankret i kommunenes oppgaver og institusjonelle logikk. Private barnehager sender færre bekymringsmeldinger, men har i større grad laget skriftlige rutiner for slike meldinger. Kanskje viser dette et behov for å synliggjøre og legitimere egen praksis på et område som oppleves som krevende. Fordi om lag halvparten av norske barn går i private barnehager, kan forskjeller etter eierskap på dette området få stor betydning. Materialet denne analysen bygger på, er spinkelt og mangler teoretisk forankring, og jeg ser derfor behov for mer forskning på dette området.

Jeg forventet at private barnehager, spesielt de kommersielle, ville utmerke seg på barnehagen som trygt og veltilpasset barnetilsyn. Datamaterialet viser imidlertid et nyansert bilde: Arbeidet med sikkerhet er likt, og barnehagestørrelse ser ut til å bety like mye som eierskap når det gjelder fysiske fasiliteter og informasjon og kontakt med foreldrene. Personalet i store, kommunale barnehager bruker mest arbeidstid utenfor barnehageavdelingene, noe som trolig kan knyttes til møtevirksomhet både internt og med andre oppvekstinstanser. Skriftliggjøring av rutiner for sikkerhet og samarbeid og service i form av serverte måltider er vanligst i private barnehager. Igjen ser vi aktiv synliggjøring i form av skriftlige rutiner spesielt i private barnehager og dessuten ekstrainsats på områder som er synlige og viktige for familien. Foreldretilfredsheten er høyest i private, kommersielle barnehager (Lindén mfl., 2017).

Oppsummering og implikasjoner

Det synes å være gjort lite teoretisk arbeid om forskjeller mellom barnehager etter eierskap og få forsøk på å nyansere kategoriene kommunal eller privat eier. Materialet som foreligger, egner seg bedre til å utvikle nye forskningsspørsmål enn til å gi klare svar, og det er behov for mer systematisk og teoretisk fundert forskning om forskjeller etter eierskap. Dette gjelder alle tre kvalitetsdimensjonene, men spesielt forskjeller i barnehagen som sosial og integrerende virksomhet.

Funnene i bidragene som foreligger, faller delvis sammen med forventningene i analysesammeverket (tabell 1): Det er små forskjeller i barnehagen som pedagogisk virksomhet, og kommunale barnehager er mer oppmerksom på den sosiale og integrerende funksjonen enn private. Private barnehager gjør i større grad trygt tilsyn og service synlig gjennom skriftlige rutiner. Den samme aktive synliggjøringen finner vi også når det gjelder rutiner rundt bekymringsmeldinger til barnevernet, og i profileringen gjennom populære og kommuniserbare fagområder i rammeplanen. Det er interessant at barnehager med kommersielle eiere har de mest fornøyde foreldrene (ibid.). Det skilles ikke mellom kommersielle og ikke-kommersielle eiere i forvaltningen av norsk barnehage, men dimensjonen kan ha stor betydning fordi disse aktørene reagerer ulikt i mange situasjoner (Sivesind, 2018).

Selv for barnehagen som sosial og integrerende virksomhet er forskjellene etter eierskap moderate. Kanskje bør vi også spørre hvorfor private barnehager tross alt bidrar og deltar aktivt i barnehagens sosiale prosjekt, og sette søkelyset på hele det institusjonelle landskapet rundt barnehagene. Institusjoner som sørger for likhet i tilbudet på tvers av ulike eierskap, må vedlikeholdes gjennom aktivt institusjonelt arbeid (Lawrence & Suddaby, 2006), blant annet fra barnehagemyndighetenes side. Andre aktører og organisasjoner med store ressurser kan også forventes å arbeide institusjonelt for å fremme sine interesser og mål (Børhaug, 2018b; Haug, 2014; Szebehely, 2012). Jeg ser derfor et behov for teoretisk funderte analyser av institusjonell endring og stabilitet i barnehagesektoren, av endringsagenter og forsvarere av status quo, av institusjonelt arbeid og entreprenørskap og av tilsiktede og utilsiktede resultater av ulike aksjoner (Mahoney & Thelen, 2010).

Litteratur

- Arksey, H. & O'Malley, L. (2005). Scoping Studies: Towards a Methodological Framework. *International Journal of Social Research Methodology*, 8(1), 19–32. DOI: <https://doi.org/10.1080/1364557032000119616>.
- Backe-Hansen, E. (2009). *Å sende en bekymringsmelding – eller la det være? En kartlegging av samarbeidet mellom barnehage og barnevern*. NOVA-notat 6/2009. Oslo: NOVA. DOI: <https://doi.org/10.7577/nova/notat/2009/6>.
- Bekkelund, A.S.K. (2018). Hvordan får vi kvasi-markeder til å fungere? *Tidsskrift for velferdsforskning*, 21(1), 77–79. DOI: <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2018-01-06>.
- Bjørnstad, E. & Os, E. (2018). Quality in Norwegian childcare for toddlers using ITERS-R. *European Early Childhood Education Research Journal*, 26(1). DOI: <https://doi.org/10.1080/1350293x.2018.1412051>.
- Bondebjerg, A., Jenssen, A., Jusufbegovic, L. & Vestergaard, S. (2018). *Forskningkortlægning og –vurdering af skandinavisk dagtilbudsforskning for 0–6-årige i året 2016*. Teknisk rapport fra Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning. København: Aarhus universitet
- Booth, A., Sutton, A. & Papaioannou, D. (2016). *Systematic approaches to a successful literature review* (2. utg.). London: SAGE Publications. DOI: <https://doi.org/10.7748/nr.21.5.46.s5>.
- Børhaug, K. (2016). Ulike eigarar – ulike læringssyn? I K.H. Moen, K.-Å. Gotvassli & P.T. Granrusten (red.), *Barnehagen som læringsarena. Mellom styring og ledelse* (s. 107–24). Oslo: Universitetsforlaget.
- Børhaug, K. (2018a). Governing children's learning processes between public responsibility and private initiative: a theoretical perspective. I P.T. Granrusten, K.-Å. Gotvassli, O.F. Lillemyr & K.H. Moen (red.), *Leadership for Learning. The New Challenge in Early Childhood Education and Care* (s. 47–62). Charlotte: Information Age Publishing, Inc.
- Børhaug, K. (2018b). Norwegian early childhood teachers' control over childrens learning. I P.T. Granrusten, K.-Å. Gotvassli, O.F. Lillemyr & K.H. Moen (red.), *Leadership for Learning. The New Challenge in Early Childhood Education and Care* (s. 115–34). Charlotte: Information Age Publishing, Inc.
- Børhaug, K., Helgøy, I., Homme, A., Lotsberg, D.Ø. & Ludvigsen, K. (2011). *Styring, organisasjon og ledelse i barnehagen* Bergen: Fagbokforlaget.
- Børhaug, K. & Lotsberg, D.Ø. (2012). Institusjonelle betingelser for konkurranse mellom offentlige og private tjenesteytere i barnehagesektoren. *Nordiske Organisasjonsstudier*, 14(2), 27–48.
- Christensen, D.A. & Lindén, T.S. (2017). Brukertilfredshet med private og offentlige barnehager og sykehjem. I D.A. Christensen, T.S. Lindén, B. Ytre-Arne & J. Aars (red.), *Tjenstedemokratiet. Velferdsstaten som arena for deltakelse* (s. 105–24). Oslo: Universitetsforlaget.
- Fagerholt, R. A., Naper, L.R., Sivertsen, H., Haugset, A.S., Nilsen, B.T. & Stene, M. (2018). *Spørsmål til Barnehage-Norge 2017. Analyser og resultater fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse til barnehagesektoren. TFoU-rapport 2018:1*. Steinkjer: Trøndelag Forskning og Utvikling AS.
- Forrer, J., Kee, J. E., Newcomer, K.E. & Boyer, E. (2010). Public–Private Partnerships and the Public Accountability Question. *Public Administration Review*, 70(3), 475–84.
- Gulbrandsen, L. & Eliassen, E. (2013). *Kvalitet i barnehager. Rapport fra en undersøkelse av strukturell kvalitet høsten 2012. Rapport 2013/1*. Oslo: NOVA. DOI: <https://doi.org/10.7577/nova/rapporter/2013/1>.
- Hanspers, K. & Mörk, E. (2011). Förskola. I L. Hartman (red.), *Konkurrensens konsekvenser. Vad händer med svensk välfärd?* (s. 32–65). Stockholm: SNS Förlag.
- Haug, P. (2014). The public–private partnership in ECEC provision in Norway. *European Early Childhood Education Research Journal*, 22(3), 366–78. DOI: <https://doi.org/10.1080/1350293x.2014.912899>.

- Haugset, A.S. (2016). Åpne barnehager som rekrutteringsarena for ordinære barnehager. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 2(1). DOI: <https://doi.org/10.17585/ntpk.v2.109>.
- Haugset, A.S., Nilsen, R.D. & Haugum, M. (2015). *Spørsmål til Barnehage-Norge 2015*. TFoU-rapport 2015:19. Steinkjer: Trøndelag Forskning og Utvikling AS.
- Haugset, A. S., Osmundsen, T., Caspersen, J., Haugum, M. & Ljunggren, B. (2016). *Følgeevaluering av kompetansestrategien Kompetanse for framtidens barnehage*. Delrapport 1: Implementering av strategien. TFoU-rapport 2016:9 (T. F. o. Utvikling red.) Steinkjer: Trøndelag Forskning og Utvikling.
- Herning, L. (2015). *Velferdsprofitørene. Om penger, makt og propaganda i de norske velferdstjenestene*. Oslo: Forlaget Manifest AS.
- Hovdelien, O. (2013). A values base for the Norwegian kindergarten: Common ground across cultural affiliations? *Journal of Moral Education*, 42(1), 102–13. DOI: <https://doi.org/10.1080/03057240.2012.752722>.
- Hunkin, E. (2017). Whose quality? The (mis)uses of quality reform in early childhood and education policy. *Journal of Education Policy*, 33(4), 443–56. DOI: <https://doi.org/10.1080/02680939.2017.1352032>.
- Jacobsen, K. & Vollset, G. (2012). Publicly available and supported early education and care for all in Norway. I E. Lloyd & H. Penn (red.), *Childcare markets – can they deliver an equitable service?* (s. 115–30). Bristol: The Policy Press.
- Korsvold, T. (2005). *For alle barn. Barnehagens framvekst i velferdsstaten* (2 utg.). Oslo: Abstrakt forlag.
- Kunnskapsdepartementet (2016). *Tid for lek og læring. Bedre innhold i barnehagen (Meld. St. 19)*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-20152016/id2479078/>.
- Kunnskapsdepartementet (2017). *Kompetanse for fremtidens barnehage. Revidert strategi for kompetanse og rekruttering 2018–2022*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. https://www.regjeringen.no/contentassets/7e72a90a6b884d0399d9537cce8b801e/kompetansestrategi-for-barnehage-2018_2022.pdf.
- Lawrence, T.B. & Suddaby, R. (2006). Institutions and Institutional Work. I S. R. Clegg, C. Hardy, T. B. Lawrence & W.R. Nord (red.), *The SAGE Handbook of Organization Studies* (s. 215–54). London: Sage Publications. DOI: <https://doi.org/10.4135/9781848608030.n7>.
- Levac, D., Colquhoun, H. & O'Brien, K.K. (2010). Scoping studies: advancing the methodology. *Implementation Science*, 5(1), 69. DOI: <https://doi.org/10.1186/1748-5908-5-69>.
- Lindén, T.S., Fladmoe, A. & Christensen, D.A. (2017). Does the type of service provider affect user satisfaction? public, for-profit and nonprofit kindergartens, schools and nursing homes in Norway. I K.H. Sivesind & J. Saglie (red.), *Promoting Active Citizenship – markets and Choice in Scandinavian Welfare* (s. 261–84). Cham: Palgrave Macmillan. DOI: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-55381-8_7.
- Ljunggren, B., Moen, K.H., Seland, M., Naper, L.R., Fagerholt, R.A., Leirset, E. & Gotvassli, K.-Å. (2017). *Barnehagens rammeplan mellom styring og skjønn – en kunnskapsstatus om implementering og gjennomføring med videre anbefalinger*. Rapport 2/2017. Trondheim: Dronning Mauds Minne høgskolen.
- Lloyd, E. & Penn, H. (2014). Childcare markets in an age of austerity. *European Early Childhood Education Research Journal*, 22(3), 386–96. DOI: <https://doi.org/10.1080/1350293x.2014.912901>.
- Mahoney, J. & Thelen, K. (2010). A Theory of Gradual Institutional Change. I J. Mahoney & K. Thelen (red.), *Explaining Institutional Change: Ambiguity, Agency, and Power* (s. 1–37). Cambridge: Cambridge University Press. DOI: <https://doi.org/10.1017/cbo9780511806414.003>.

- Moen, K.H. (2016). Forventninger om læring – forskjellige opplevelser blant styrere i private og kommunale barnehager? I K.H. Moen, K.-Å. Gotvassli & P.T. Granrusten (red.), *Barnehagen som læringsarena. mellom styring og ledelse*. (s. 147–66). Oslo: Universitetsforlaget.
- Moen, K.H. (2017). Barnehagestyrernes opplevelser av forholdet til skolen i spørsmål om barns læring. *Tidsskrift for nordisk barnehageforskning*, 14(5), 1–16. DOI: <https://doi.org/10.7577/nbf.1726>.
- Moen, K.H. (2018a). Promoting staff and children's learning. Two sides of the same coin? I P.T. Granrusten, K.-Å. Gotvassli, O.F. Lillemyr & K.H. Moen (red.), *Leadership for Learning. The New Challenge in Early Childhood Education and Care* (s. 149–74). Charlotte: Information Age Publishing Inc.
- Moen, K.H. (2018b). Stakeholder expectations and leadership for children's learning. I P.T. Granrusten, K.-Å. Gotvassli, O.F. Lillemyr & K.H. Moen (red.), *Leadership for learning. The new challenge in early childhood education and care* (s. 175–96). Charlotte: Information Age Publishing, Inc.
- Moen, K.H. & Gotvassli, K.-Å. (2016). Uenighet om læringsssyn blant kjerneinteressenter. I K.H. Moen, K.-Å. Gotvassli & P.T. Granrusten (red.), *Barnehagen som læringsarena. Mellom styring og ledelse* (s. 183–200). Oslo: Universitetsforlaget.
- Moen, K.H. & Gotvassli, K.-Å. (2018). Disagreement about perspectives on learning. I P. T. Granrusten, K.-Å. Gotvassli, O.F. Lillemyr & K.H. Moen (red.), *Leadership for learning. The new challenges in early childhood education and care* (s. 197–214). Charlotte: Information Age Publishing Inc.
- Morris, J.R. (1999). Market constraints on child care quality. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 563, 130–45. DOI: <https://doi.org/10.1177/0002716299563001008>.
- Naper, L. R., Haugum, M., Nilsen, R.D., Sivertsen, H., Stene, M. & Ekmann, L. (2017). *Spørsmål til Barnehage-Norge 2016*. TFOU-rapport 2017:1. Steinkjer: Trøndelag Forskning og Utvikling.
- Nygård, M. (2015). Kvalitet i læring i barnehagen: En analyse av styringsdokumenter fra OECD og Norge. *Nordisk barnehageforskning*, 11(7), 1–18. DOI: <https://doi.org/10.7577/nbf.856>.
- Paananen, M., Kumpulainen, K. & Lipponen, L. (2015). Quality drift within a narrative of investment in early childhood education. *European Early Childhood Education Research Journal*, 23(5), 690–705. DOI: <https://doi.org/10.1080/1350293x.2015.1104043>.
- Petersen, O.H., Hjelm, U. & Vrangbæk, K. (2018). Is contracting out of public services still the great panacea? a systematic review of studies on economic and quality effects from 2000 to 2014. *Social Policy & Administration*, 52(1), 130–57. DOI: <https://doi.org/10.1111/spol.12297>.
- Sando, O.J., Lundheim, R., Sandseter, E.B.H. & Pareliussen, I. (2014). *Kommuners rutiner og praksis for å følge opp ulykker/hendelser som medfølger skade på barn i barnehager*. Trondheim: DMMH. <https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2014/dmmh-skaderapportering.pdf>.
- Sandseter, E.B.H., Sando, O.J., Pareliussen, I. & Egset, C.K. (2013). *Kartlegging av hendelser og ulykker som medfører skade på barn i barnehage* Trondheim: Dronning Mauds Minne Høgskolen.
- Sivertsen, H., Haugum, M., Haugset, A.S., Carlsson, E., Nilsen, R.D. & Nossun, G. (2015). *Spørsmål til Barnehage-Norge 2014*. TFOU-rapport 2015:1. Steinkjer: Trøndelag Forskning og Utvikling AS.
- Sivesind, K.H. (2018). Blir skandinaviske velferdstjenester svekket av markedsreformer? Forholdet mellom offentlige, kommersielle og ideelle velferdstilbydere. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 21(1), 70–76. DOI: <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2018-01-05>.
- Sivesind, K.H. & Saglie, J. (red.) (2017). *Promoting active citizenship. markets and choice in scandinavian welfare*. Cham: Palgram MacMillan. DOI: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-55381-8>.

- Skjæveland, Y. (2016). Frå sosialpedagogikk til kompetanseutvikling – barnehagen som læringsarena for barn i perioden 1975–2016. I K.H. Moen, K.-Å. Gotvassli & P.T. Granrusten (red.), *Barnehagen som læringsarena. mellom styring og ledelse*. (s. 67–84). Oslo: Universitetsforlaget.
- Sommersel, H.B., Vestergaard, S. & Larsen, M.S. (2013). *Kvalitet i barnehager i skandinavisk forskning 2006–2011. En systematisk forskningskartlegging*. København: Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning.
- Szebehely, M. (2012). Konkurrencen som drivkraft i velfärden – debatten som väckte Sverige. *Tidskrift för välfärdsforskning*, 15(2), 134–39.
- Thornton, P.H., Ocasio, W. & Lounsbury, M. (2012). *The institutional logics perspective. A new approach to culture, structure, and process*. Oxford: Oxford University Press. DOI: <https://doi.org/10.3917/mana.155.0583>.
- Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver*. Oslo: Utdanningsdirektoratet.
- Vannebo, B.I. & Gotvassli, K.-Å. (2018). Quality reform in the early childhood education and care sector in Norway. I P.T. Granrusten, K.-Å. Gotvassli, O.F. Lillemyr & K.H. Moen (red.), *Leadership for Learning. The New Challenge in Early Childhood Education and Care* (s. 215–38). Charlotte: Information Age Publishing.
- Wendelborg, C., Caspersen, J., Kittelsaa, A.M., Svendsen, S., Haugset, A.S., Kongsvik, T. & Reiling, R.B. (2015). *Barnehagetilbudet til barn med særskilte behov. Undersøkelse av tilbudet til barn med særlige behov under opplæringspliktig alder*. Rapport 2015 mangfold og inkludering. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Winsvold, A. & Gulbrandsen, L. (2009). *Kvalitet og kvantitet. Kvalitet i en barnehagesektor i sterk vekst*. NOVA-rapport 2/2009. Oslo: NOVA. DOI: <https://doi.org/10.7577/nova/rapporter/2009/2>.
- Østrem, S., Bjar, H., Føsker, L.R., Hogsnes, H.D., Jansen, T.T., Nordtømme, S. & Tholin, K.R. (2009). *Alle teller mer. En evaluering av hvordan Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver blir innført, brukt og erfart*. Rapport 1/2009. Tønsberg: Høgskolen i Vestfold.